

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної та практичної психології

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Збірник наукових праць викладачів та студентів

Випуск 1

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2015

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 11.12.2015р.)*

Рецензенти:

- С.М. Симоненко** – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського
- В.О. Климчук** – кандидат психологічних наук, професор кафедри психології Українського Католицького Університету
- Л.П.Бутузова** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка

П49 Прикладні аспекти психології особистісного зростання. Збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 1. / За ред. Л.П. Журавльової, Н.Ф. Портницької, Ю.Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. 2015. – 130 с.

У збірнику наукових праць «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» представлені результати науково-дослідної діяльності викладачів кафедри та результати роботи студентських психологічних гуртків та проблемних груп.

Статті подано в авторській редакції.

ЧИННИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

1.	Гавриловська К. Психологічна складова нормативно-правової регуляції поведінки особистості.....	6
2.	Дем'янчук Ю. Використання методів арт-терапії у роботі практичного психолога.....	9
3.	Котлова Л. Психологічний аналіз учбових конфліктів.....	11
4.	Котлова Л., Саух Т. Теоретичний аналіз факторів задоволеності шлюбом подружжя.....	15
5.	Кириченко В. Психологія споживчої поведінки.....	17
6.	Кулаковський Т. Формування підприємницьких компетенцій як завдання практичної психології.....	24
7.	Литвинчук А. Місце емпатії в структурі екологічної самосвідомості особистості.....	29
8.	Мазяр О. Психологічний експеримент І.О. Сікорського.....	33
9.	Можаровська Т. Особливості розвитку екологічної свідомості у підлітковому віці.....	35
10.	Фальковська Л. Архетип справедливості в українських казках.....	37
11.	Шмиглюк О., Зарицька Б. Теоретичний аналіз проблеми самосвідомості у психологічній науці.....	40

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ВІКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

12.	Гавриловська К., Скрицька К. Чинники формування інтернет - залежності в юнацькому віці.....	43
13.	Гавриловська К., Шаховець Ю. Особливості емоційної сфери дітей з синдром Дауна.....	45
14.	Котлова Л., Бродовська А. Аналіз результатів дослідження прояву шкільної тривожності молодших школярів з різним рівнем навчальної успішності.....	47
15.	Котлова Л., Дідківська В. Зв'язок рівня комунікативності та інтернет – залежності в юнацькому віці.....	49
16.	Кирильчук І. Дослідження ціннісної сфери школярів при переході з молодших до середніх класів.....	51
17.	Кириченко В., Яцинюк Д. Психологічні особливості споживчої поведінки молоді.....	57
18.	Портницька Н., Войцехівська Ю. Гендерні особливості	

	стратегіальних тенденцій розвитку творчих здібностей у молодшому підлітковому віці.....	60
19.	Портницька Н., Долінчук І. Порівняльний аналіз ефективності опитувальників та психосемантичних методів у вивченні образу майбутнього подружнього партнера у юнацькому віці.....	64
20.	Портницька Н., Хомутовська О. Особливості прояву самостійності підлітків залежно від стилю материнського виховання.....	67
21.	Портницька Н., Чупріна С. Образ ідеальної дитини у свідомості батьків підлітків.....	69
22.	Савиченко О., Манілов Ю. Вікові особливості сприймання політичної реклами.....	71

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РАКУРС

23.	Весельська А. Вплив особистісних характеристик на розуміння музичних творів.....	75
24.	Гавриловська К., Зверева І. Особливості мотиваційної сфери військовослужбовців.....	78
25.	Гавриловська К., Опанчук Т. Психосемантичні характеристики образу кохання у масовій свідомості.....	80
26.	Гавриловська К., Роїк І. Порівняльний аналіз емоційних станів молодих матерів із різним соціальним статусом.....	83
27.	Котлова Л., Драган С. Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі.....	86
28.	Котлова Л., Гарбовська І. Порівняльний аналіз ставлення чоловіків та жінок до поняття «конфлікт».....	88
29.	Котлова Л., Ковальчук В. Динаміка професійної мотивації студентів-психологів першого і п'ятого курсів.....	92
30.	Котлова Л., Ковтун В. Дослідження рівня комунікативної компетентності студентів-психологів 1 та 3 курсу	94
31.	Котлова Л., Осіпчук Л. Дослідження стилів поведінки в конфліктній ситуації в студентів з різним соціометричним статусом у групі.....	98
32.	Кириченко В., Божук І. Ефективність використання елементів еротики у рекламі.....	100
33.	Мазяр О., Міліневська Е. Суперечності між декларованими цінностями та реальною поведінкою студентів гуманітарних спеціальностей.....	102

34.	Савиченко О., Дубова С. Розвиток мотивації досягнення студентів в умовах неформальної освіти.....	106
35.	Тичина І., Листопадська М. Професійний вибір в уявленнях сучасних старшокласників.....	108

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ТА СУПРОВОДУ

36.	Гречуха І. Ціннісна підтримка літературно обдарованих старшокласників: на прикладі роботи українських та польських літературних осередків.....	112
37.	Дем'янчук Ю., Шмиглюк О. Структура психологічного портрету дитини у роботі з проєктивними техніками.....	116
38.	Загурська І. Кризові моменти в розвитку самооцінки першокласників.....	118
39.	Кирильчук І., Черняєва В. Психометрична характеристика тесту визначення рівня навчально-пізнавальної активності студентів ВНЗ.....	122
40.	Тичина І., Байдюк А., Жигун Ю., Кухарчук В., Лобода О. Рефлексія досвіду тренінгової роботи з дітьми, що потребують корекції розумового розвитку.....	125

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РАКУРС

Алла Весельська
*асистент кафедри
соціальної та практичної психології*

ВПЛИВ ОСОБИСТІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК НА РОЗУМІННЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ

Ефективність багатьох форм людської діяльності значною мірою зумовлюється тим, наскільки глибоко і повно при цьому здійснюється процес розуміння. Постійне збільшення інформаційних потоків у всіх видах діяльності веде до того, що людина змушена опрацьовувати дедалі більший обсяг інформації, яка подається, до того ж, в найрізноманітніших формах.

Музичне мистецтво сформувалось як інструмент людства в передачі наступним поколінням досвіду почуттів та відносин. Розуміння музичних творів, як і взагалі розуміння різних предметів оточуючої нас дійсності, може досягати різного ступеня складності та повноти – від поверхового, що охоплює риси, що відрізняються яскравістю, до осягнення сутності та смислу того, що розкривається у всій глибині. Б.С.Мейлах з цього приводу зазначав: «В мистецтві створюється модель світу людини (її долі, складної мозаїки прагнень, почуттів, переживань), але модель настільки своєрідна, що тлумачення її часто складніше, ніж пізнання самої дійсності. Шедеври мистецтва цінні не тільки своїми рішеннями, але й постановкою невирішених питань, над якими роздумують майбутні покоління, пропонуючи все нові й нові відповіді» [4; 136].

Проблема розуміння музичних творів вирішувалась в контексті філософського, мистецтвознавчого, музикознавчого та психологічного підходів як вітчизняними (В.В.Медушевський, А.Н.Сохор, Є.В.Назайкінський, Б.М.Теплов, Л.С. Виготський, А.Г.Костюк, та ін.) так і зарубіжними (З.Адорно, Р.Франсез, Г.Чілд, Б.Джильєнд, Є.Гаттевуд та ін.) дослідниками. Незважаючи на значну кількість робіт, присвячених проблемі розуміння музики, в позиціях науковців немає однотайності як у вирішенні питання про змістовну природу музики, так і про можливість розуміння її змісту.

Вплив особистісних характеристик на розуміння музичних творів вивчався в межах багатьох психологічних досліджень. Саме відмінності в особистісних характеристиках, що знаходять вираження в типах музичного переживання, є, на думку багатьох

дослідників, джерелом нерозуміння. Так, А.Джилъєнд пропонував охарактеризувати тематизм, контрасти, характер музичного твору, визначивши загальний почуттєвий відтінок в судженнях досліджуваних. Є.Гаттевуд досліджував питання семантичної точності слів та висловлювань при оцінці музики досліджуваними з різними особистісними характеристиками. Він прийшов до висновку про семантичну єдність слухацьких оцінок, за виключенням оцінок деяких станів та явищ, що важко визначаються. Л.І.Бочкарьов вивчав залежність адекватного сприймання музичних творів від індивідуально-психологічних особливостей особистості та характеру психічних станів досліджуваних. Результати досліджень свідчили, що найбільший негативний вплив на адекватність сприймання здійснюють стани тривожності та депресії. Також істотним чином визначає динаміку процесу розуміння емоційна спрямованість особистості. Так, досліджувані, в структурі емоційної спрямованості яких домінуючою була радість, після прослуховування музичних творів успішніше виявляли позитивні емоції. Навпаки, досліджувані з домінуванням в структурі емоційної спрямованості емоцій суму виявились чутливішими до негативних емоцій в музиці. Автором даних досліджень зроблено висновок, що успішність розуміння та чутливість слухачів до сприймання емоцій певної модальності обумовлена емоційною спрямованістю особистості, рівнем тривожності та екстраверсії.

Слід зазначити, що при вирішенні багатьох проблем розуміння музики, більшість авторів обмежувалась аналізом окремих компонентів музичної структури, не враховуючи особистісних характеристик.

Застосовуючи системний підхід до аналізу проблеми розуміння [2;5], особистісні характеристики вивчатимуться нами як складові регулятивно-особистісного компоненту розуміння, в структурі якого виокремлюють ще когнітивний та операціональний компоненти. Слід зазначити, що даний поділ досить умовний і в реальному перебігу процесу розуміння виділення кожного з компонентів та їх складових як незалежних показників досить складне, що свідчить про тісний зв'язок та взаємозумовленість виділених компонентів.

Застосування системного підходу до аналізу психічних явищ передбачає їх розгляд з урахуванням не тільки внутрішніх (суб'єктивних), але і зовнішніх чинників. Суб'єкт розуміння розглядається у зв'язку з цим як цілісна особистість, особливості внутрішніх (психічних) якостей якої виявляються по-різному залежно від специфіки об'єкта розуміння. У ході розуміння музичного твору відбувається включення різних компонентів розуміння – когнітивного, операціонального та регулятивно-особистісного – в регуляцію

поведінки суб'єкта діяльності, своєрідність поєднання яких залежить як від суб'єктивно-особистісних характеристик, так і від особливостей музичного твору. Всі компоненти розуміння знаходяться в нерозривній єдності, але в гносеологічному плані для зручності дослідження вони розглядалися окремо.

До регулятивно-особистісного компоненту розуміння нами були віднесені індивідуально-типологічні особливості (формально-динамічні особливості емоційності), особливості та рівень загального та емоційного інтелекту. У ході дослідження використовувалась методика діагностики емоційності В.М.Русалова, що дала змогу виявити формально-динамічні особливості емоційної сфери досліджуваних відповідно в психомоторній, комунікативній та інтелектуальній діяльності; методика оцінки емоційного інтелекту Н.Холла для виявлення здібностей особистості розуміти відношення, що репрезентуються в емоціях; загальні інтелектуальні здібності вимірювались за допомогою тесту Д.Векслера. Для вивчення успішності розуміння музичних творів ми використовували спосіб, що в загальному вигляді нагадує метод семантичного диференціалу Ч.Озгуда.

Відповідно до поставлених завдань, досліджуваним пропонувались для прослуховування музичні твори, які, в залежності від рівня складності, були умовно віднесені до трьох груп: твори низької, середньої та високої складності.

На основі узагальненого аналізу отриманих даних, нами було виявлено тип особистості в групах досліджуваних, який має найвищі показники успішності розуміння музичних творів. Він характеризується низькими показниками формально-динамічних особливостей емоційності, високим інтелектом та високими показниками емпатичних здібностей в структурі емоційного інтелекту.

Таким чином, можна зробити висновок, що успішність процесу розуміння музичних творів зазнає значного впливу з боку особистісних характеристик особистості. Своєрідне поєднання характеристик емоційної сфери та індивідуальні особливості інтелектуальних здібностей визначає успішність діяльності в процесі розуміння музичних творів.

Список використаних джерел:

1. Восприятие музыки: Сб.статей / Ред. – сост. В.Н.Максимов. – М.: Музыка, 1980, - 256 с.
2. Знаков В.В. Понимание в познании и общении. М., 1994, 237 с.
3. Миллер Дж.А. Психолингвисты // Теория речевой деятельности. М., 1968. с.245 – 266

4. Мейлах Б.С. Комплексное изучение и музыковедение. В кн. Проблемы музыкального мышления. Сборник статей. Составитель и редактор М.Г.Арановский. М., «Музыка», 1974, 336 с.
5. Нишанов В.К. Феномен понимания: когнитивный анализ. Фрунзе, 1990. - 228 с.
6. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей // Проблемы индивидуальных различий, - М.: 1961. – с.39 - 251

Ксенія Гавриловська

кандидат психологічних наук, доцент

Ірина Зверєва

студентка V курсу

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Військова діяльність – це специфічна, цілеспрямована діяльність, результатом якої є постійна бойова готовність і боєздатність збройних сил в інтересах забезпечення безпеки і оборони країни, участі в миротворчих операціях в різних куточках земної кулі, а у разі війни – розгрому і знищення агресора. Вона має ряд особливостей, які виокремлюють її як вид діяльності. Серед них виділяють такі характеристики як наявність певної технології, наявність конкретних умінь, навичок для успішного виконання поставлених завдань. Також цей вид діяльності потребує творчості та ініціативності. Це обумовлено тим що, у військовій діяльності присутня нестандартність і новизна рішення певних завдань, а також наявністю ситуацій, яких неможливо заздалегідь детально спрогнозувати. Тому військовослужбовці мають володіти певними морально-етичними якостями та військово-професійною мотивацією.

Дослідженнями мотивації військовослужбовців займалися такі дослідники як Кулагіна І.Ю., Апасова С.В. (дослідження домінуючої мотивації спеціальних підрозділів), Сірий А.В. (досліджував мотивацію військовослужбовців за контрактом), Ткачов Р.В. (досліджував військово-професійну мотивацію офіцерського складу), Коновальчук В.Е. (особливості мотиваційної сфери військовослужбовців) та інші.

Нами було проведено емпіричне дослідження мотиваційної сфери військовослужбовців. Вибірку складало 20 досліджуваних, з яких 10 є військовослужбовцями, а інші 10 осіб - це студенти, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу у військовому інституті імені С.П. Корольова. Також ми використали асоціативний

Збірник наукових праць викладачів та студентів

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Випуск 1

Укладачі Журавльова Л.П., Портницька Н.Ф., Дем'янчук Ю.Ю.

Художнє оформлення обкладинки Кириченко В.В.